

Nr 228.

Av herrar **von Sneidern** och **Hellberg**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande.*

Värnpliktstiden har alltid varit föremål för stora meningsskiljaktigheter och bittra politiska strider. På intet annat försvarsområde ha de militära kraven och de populära önskningarna stått så skarpt mot varandra. På intet annat heller har representationen ansett sig kunna så fullständigt åsidosätta den militära sakkunskapens fordringar.

Orsakerna härtill äro många. Det främsta torde vara den rotfasta uppfattningen, att övningstiden hittills ej blivit på bästa sätt använd. Folkmeningen kan härvidlag vara på villospår. Detta betyder emellertid i nuvarande situation föga. En betydande nedsättning av övningstiden är nämligen nu ofrånkomlig. Det måste då ligga i allas intresse — militärens såväl som allmänhetens — att pröva alla utvägar att väl utnyttja tiden.

Hur starkt folkmeningen gör sig gällande, då fråga är om värnpliktstiden, inses, om man tar del av den förskjutning i uppfattningen om det dagantal, som är nödvändigt, vilket ägt rum under de två senaste åren. I själva verket är det på denna punkt, som man kan tala om en verklig folkmening. Antalet arméfördelningar och totala antalet försvarsmillioner äro politiska anrättningar, vilka väljas med ledning av förtroendet till de politiska kockarna, men ej på grund av egna smakförmimmelser. Värnpliktstiden är däremot en realitet, som möter var man, och som han anser sig kunna bedöma.

Det är nästan på dagen två år sedan, försvarsrevisionen avlämnade sitt betänkande. Då ansåg sig ingen av dess ledamöter — borgerlig eller socialdemokrat — kunna föreslå lägre övningstid än 180 dagar för infanteriet. Det behövdes emellertid endast ett underbud på 140 dagar från bondeförbundet — avgivet under särskilda, sedermera ej inträffade förutsättningar — förrän ett brådstörtat utrymmande av tidigare intagna ställningar ansågs och sannolikt också var nödvändigt. Nu räknar ingen med längre tid än 140 dagar. Årets kungl. prop. föreslår denna tid och försvarar den med att hänvisa till vad försvarsrevisionen yttrar om sin reducerade, men dock betydligt längre tid. Revisionen hänvisar åter till det gynnsamma inflytande på utbildningen av att rekrytskolan förläggas till sommaren och av att den värnpliktige befrias från handräckningsarbete. Vidare förordas att

pedagogiska insikter bibringas befälet för att göra dess undervisning och behandling av truppen mera givande.

Dessa omläggningar och förändringar äro säkert värdefulla. Emellertid saknar man i propositionen anvisning på, när och var den nya pedagogiska utbildningen skall bibringas befälet. Sådana anvisningar äro emellertid av nöden, för att reformen ej skall förbli ett önskemål på papperet. Att pressa in nya ämnen på schemat för den nuvarande utbildningstiden kommer säkert att möta svårigheter. Krigets erfarenheter ha ställt nya och ökade anspråk på den militära befälsutbildningen, varför enbart med hänsyn härtill den nuvarande utbildningstiden blir hårt anlitad. Enda utvägen är då att förlänga utbildningstiden. Kungl. Maj:t föreslår också, att tiden för officersutbildningen skall förlängas med ett år. Detta år är emellertid avsett till trupptjänstgöring och tillkommet för att bibringa den blivande officeren en intimare kännedom med och därmed förståelse för truppen. Avsikten är god, men man kan ej underlåta att fråga sig, om ej ändamålet kan vinnas med mindre tidsuppostring. I varje fall behöver ej hela året ägnas till trupptjänstgöring, då sådan naturligtvis endast är möjlig, då trupp är samlad, och trupp är samlad endast en del av året. Men vidare bör bemärkas, att tillfälle till trupptjänstgöring gives redan nu, om dessa tillfällen riktigt användas. Klagomål ha emellertid förekommit från underbefällets sida, att det högre militärbefälet alltmer befriar gradpasseraren från omaket att dela truppens villkor, varigenom denne också alltmer förlorar förmågan att förstå truppens behov. Detta är en allvarlig anmärkning och om den är berättigad, bör ändring ske. Genom riktig användning av nuvarande utbildningstid och genom att i varje fall endast använda en del av det nya utbildningsåret till tjänstgöring vid trupp kan säkerligen syftet med detta år vinnas. En avsevärd del av detta kan då användas till teoretisk utbildning såväl i pedagogik som i de militära facken.

Vid den pedagogiska undervisningen bör bästa tillgängliga civila sakkunskap anlitas. Det kan i detta sammanhang vara anledning påpeka, att på det militära området är nödvändigt att mer än hittills använda sig av civil sakkunskap. Den tekniska sakkunskapen har länge och med lysande framgång samarbetat med den militära. Däremot är samarbetet intet eller inskränkt till det nödvändigaste, då det är fråga om det levande materialets omvårdnad och bästa utnyttjande. Samarbetet har hittills inskränkt sig till sådant med läkaren. Men läkarens uppgifter har begränsats till den sjuke soldaten. Till och med befälsrätten över denne har endast medgivits efter mycket militärt knot. Däremot har läkaren ingenting att säga till om, då det gäller den friske soldatens åligganden. I profylaktiskt intresse borde naturligtvis inflytande åt läkaren inrymmas på detta område och en för uppgiften fullt kompetent läkarekår borde ha bestämmanderätt över vad som vid övning är tillåtet och vad som icke är tillåtet. Men ej blott åt

läkaren bör ett ökat utrymme beredas. Även den sakkunskap, som företrädes av pedagogen, psykologen och den idrottslige tränaren, bör tagas i anspråk.

Innan man går att på enstaka punkter reformera soldatutbildningen, bör man emellertid pröva det mål, som utbildningen avser att uppnå. Det militära idealet är brandkåren. Man trycker på en knapp och hela organisationen fungerar omedelbart. Även försvarsrevisionen ansluter sig till denna ståndpunkt. Den säger sig åsyfta att de värnpliktiga bibringas »de kunskaper och färdigheter, som erfordras för att de vid inträffande mobilisering skola kunna omedelbart och utan kompletterande utbildning insättas i krigsförbanden». Det är på denna punkt, som skiljaktigheten mellan militär och civil uppfattning blir mest svårförklarlig. Den senare tror på möjligheten av, att vi här i Sverige på en ojämförligt mycket kortare tid, än vad all militär sakkunskap fordrar, skola kunna utbilda en, efter många år av mellanliggande civilt liv, vid mobilisering omedelbart krigsduglig soldat. Denna föreställning kan förklaras på två sätt. Antingen har man en ofantligt stark tilltro till den svenska rekrytens enastående förmåga att mottaga, och det svenska befälets enastående förmåga att, då det ställes inför nödvändigheten, meddela effektiv militär undervisning. Eller också sänker man, om man än ej vill erkänna det, kraven på soldatens duglighet vid mobilisering. Den senare förklaringen är den mera sannolika. En sådan sänkning kan också i nuvarande läge vara försvarbar. Det är på detta område av vårt försvar, som en möjlighet gives att utnyttja fördelarna av vårt mycket omtalade förbättrade militärpolitiska läge. Detta består nämligen i främsta rummet av fördelen av sannolikheten av en längre varsel vid eventuellt fredsbrott, än vad tidigare var fallet. Denna varseltid kommer den slutliga utbildningen till godo. I själva verket har man nog även tidigare räknat med denna utväg, även om man ej velat erkänna det. Vad som nu erfordras är, att man ser sanningen i ögonen och tar konsekvenserna av den korta utbildningstid, som man valt. D. v. s. man bör undvika att för fredsutbildningen ställa uppgifter, som icke kunna uppfyllas, men vilka kunna leda till ett slarvigt genomgående av hela utbildningsprogrammet. Man bör i stället söka att inom den givna tidsramen inpressa det nödvändigaste och det viktigaste, men med beräkning att vid mobilisering tillfälle skall givas till repetition och komplettering av fredsutbildningen.

När man fastställer det mål, som med fredsutbildningen kan vara möjligt att uppnå, ävensom bestämmer huru de olika i utbildningen ingående övningarna skola bedrivas, böra psykologerna och de moderna psyko-fysiska undersökningsmetoderna kunna lämna militären en ovärderlig hjälp och handledning. Mest rationellt hade naturligtvis varit att med olika hjälpmedel söka sig fram till något, som kunde kallas en objektiv grund för bestämmande av utbildningstidens längd. Då denna lösning av problemet uppenbart är utesluten, återstår att tillgodogöra sig samma hjälpmedel för

vinnande av tidsbesparing och därmed effektivitet av undervisningen inom den givna utbildningstiden.

Vad man då särskilt kan peka på äro de i Amerika med framgång utförda intelligensprövningarna av soldater till ledning vid dessas urval och utgallring till olika uppgifter. Betydelsen av att få de rätta personliga kvalifikationerna utnyttjade för de uppgifter, vartill de ägna sig, ökas i samma mån som specialiseringen fortgår inom militärväsendet liksom inom de civila yrkena. Ur tidsbesparingens synpunkt är även av vikt, att undervisningen befrias från för denna otjänligt eller alltför tyngande soldatmaterial. Beträffande uttagningen av värnpliktiga till olika ändamål innebär propositionen en försämring av nuvarande förhållanden. Uttagningen av underbefäl och fackmän, som hittills utförts av inskrivningsrevisionen, sedan militärbefälet vunnit någon erfarenhet om de värnpliktiges kvalifikationer, skall nu verkställas omedelbart av inskrivningsnämnden. Förändringen är avsedd att tillgodose ett önskemål för de värnpliktiga att omedelbart få besked om övningstidens längd. Den sammanhänger således med det olyckliga förhållandet, att högre kvalifikationer hos den värnpliktige resulterar i en längre tjänstgöring, vilket, om ej några lockelser äro förenade med en sådan tjänstgöring, verkar som en bestraffning. En åtgärd emellertid, som måste verka i riktning att försämra urvalet bland de värnpliktiga till de speciella arbetsuppgifterna, har man all anledning att ställa sig betänksam emot. Vad som kan göras för att förbättra urvalet bör däremot noga beaktas. En sådan möjlighet synas de omtalade intelligensprövningarna erbjuda. En intressant redogörelse över det amerikanska under världskriget använda systemet är publicerat av kaptenen vid generalstaben Hilding Algren. Ett värdefullt svenskt arbete är även utfört på ett specialområde vid flottan av marinläkaren C. G. Boström. Resultatet av doktor Boströms arbete föreligger i tryck under titeln »Undersökning och träning av den visuella reaktionstiden hos Flottans kanonriktare».

Genom användning av liknande metoder kan även erhållas ledning vid bedömande av den tid, som en övning kan pågå, innan sådan trötthet inträder, att övningens fortsättande endast betyder slöseri med tid och krafter. Värdefulla upplysningar kunna även vinnas om, hur länge minnet bevarar det en gång med otrolig tidsutdräkt till mekanisk fulländning inövade.

Som ovan är uttalat, bör läkaren tilldelas ökade uppgifter vid försvaret. Men även den idrottslige tränarens sakkunskap bör komma till användning. Svenska folket blir alltmer idrottsligt intresserat, men samtidigt ökas ej intresset för värnplikten. Detta är så mycket mer svärförklarligt, som vår idrottsliga elitkår i stor utsträckning rekryteras från militären. Förklaringen måste ligga däri, att man icke betraktar värnplikten för vad den i stort sett bör vara en fysisk och idrottslig träning, utan som ett självändamål. Vid det krigiska avgörandet kommer det ögonblick, då utan hänsyn till

följderna, soldatens sista krafter måste offras. Men även i krig anses det befäl vara i hög grad förtjänstfullt, som förstår att spara och skydda sin trupp. Att då vid den militära övningen leka krig på sådant sätt, att liv och hälsa riskeras, kan aldrig vara annat än oriktigt. Det lär fortfarande finnas officerare, som fatta sin främsta uppgift vara att »härda» truppen, vilket betyder att vid övning ej ta hänsyn till några risker för truppens hälsa, d. v. s. leda övningen som om det vore ett krigiskt avgörande. Ett sådant tillvägagångssätt är uppenbart oriktigt fränsett det material, som det lämnar till missnöje med och likgiltighet för försvaret. Om man tager bestämt avstånd från dessa »härdningsmetoder», betyder detta ej, att truppen, så länge den är frisk, skall behandlas med någon klemighet. Truppen består av friska och duktiga pojkar, som böra och även själv vilja behandlas som sådana.

Den svenska ungdomen, i stad och på land, bör från tidigaste år beredas tillfälle till en lämplig fysisk fostran. Denna fortsättes under värnpliktstiden och får där sitt särskilda militära inslag samt kompletteras genom bibringande av nödig ordning och disciplin.

Vid överbäganden av, huru värnpliktstiden på bästa sätt skall utnyttjas, bör man uppmärksamt tillgodogöra sig varje frivillig verksamhet för bibringande av för soldaten nödiga eller nyttiga kunskaper. Varje sådan verksamhet bör, särskilt i betraktande av vår korta värnpliktstid, naturligtvis bemötas med största välvilja och vid behov materiellt understödjas. En sådan verksamhet är skytteväsendet.

Ehuru det praktiska uppövädet av den värnpliktiges fysiska färdigheter är värnpliktstidens främsta uppgift, bör den minimala teoretiska undervisning, som lämnas, ej ske genom instruktionsböcker, som i rätt stor utsträckning verka parodiska. En överarbetning av dessa böcker är av nöden.

Med stöd av vad nu anförts få vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t med beaktande av ovan angivna utvägar måtte undersöka möjligheterna till en mera effektiv användning av värnpliktstiden.

Stockholm den 21 mars 1925.

Axel von Sneidern.

Mauritz Hellberg.

